

УДК 001.89:330.123.6:338:339.5.053.7:669.013.22

Я. Ю. Петрова, А. С. Завербний
Національний університет “Львівська політехніка”

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ШЛЯХИ НАРОЩУВАННЯ ОБСЯГІВ ЕКСПОРТУВАННЯ НАУКОМІСТКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНОЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРУВАННЯ

h

© Петрова Я. Ю., Завербний А. С., 2021

Розглянуто трактування поняття “наукомісткі послуги” вітчизняними та іноземними спеціалістами. Уточнено зміст категорії. Досліджено дані щодо експорту наукомістких послуг України та країн G7 упродовж останніх років. Здійснено аналіз та порівняння структурних часток наукомістких послуг у загальному експорті країни. Досліджено дані щодо чисельності зайнятих у сфері наукомістких послуг. Результатом аналізу стало формування шляхів нарощування обсягів експортування наукомістких послуг Україною. Доцільний аналіз даних, пов’язаних із експортом наукомістких послуг, дозволив оцінити перспективи нарощування експорту та ймовірні шляхи досягнення цього.

Ключові слова: експорт, наукомісткі послуги, “Велика сімка”, G7, США, інформаційні та комунікаційні послуги, інтелектуальна власність, комунікації, бізнес-послуги, високотехнологічні послуги, євроінтегрування, експорт послуг.

Постановка проблеми

На сьогоднішній день на сферу послуг припадає понад 70 % валового внутрішнього продукту (ВВП) у країнах із розвинутою економікою. Зростання рівня продуктивності сфери послуг є одним із основних питань політики щодо потенційних темпів зростання економіки. Серед усіх галузей сфери послуг наукомісткі послуги стрімко зростають у країнах із розвинутою економікою та використовуються як проміжні ресурси підприємств. Даний вид послуг характеризується високим рівнем знань та висококваліфікованими працівниками.

Наукомісткі послуги не тільки мають хороший потенціал до зростання, але й доволі сильно впливають на результати діяльності інших галузей, наприклад, таких, як виробництво, оскільки воно використовує їхні послуги як проміжні ресурси.

Незважаючи на те, що Україна належить до держав із перехідною економікою одним із найшвидше зростаючих секторів є саме наукомісткі послуги. Усе це завдяки тому, що велика кількість висококваліфікованих спеціалістів та наукових розробок знаходиться в Україні, що робить країну конкурентоспроможною на міжнародному ринку.

Платіжний баланс України все ще має від’ємне значення, тобто ми експортуємо недостатньо. Саме тому зростання експорту наукомістких послуг допоможе Україні як вийти в лідерські позиції на світовому рівні, так і змінити значення платіжного балансу України на позитивне (додатне).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Значна кількість існуючих та досліджуваних вченими моделей ендogenousного росту чітко фокусується на технологічному прогресі як основній, рушійній силі гармонійного росту та розвитку економік країн.

Проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України знаходимо в дослідженнях таких вчених, як Л. М. [Алавердян](#) [1], [О. В. Романенко](#) [1], [О. В. Васильєв](#) [2, с. 211–215], [В. М. Геєць](#) [3], [В. П. Семиноженко](#) [3], [А. А. Мазаракі](#) [5], [Т. М. Мельник](#) [5], [Н. О. Іксарова](#) [5], [О. Б. Саліхова](#) [8, с. 41–53], [В. В. Солошенко](#) [9, с. 118–121], [М. М. Якубовський](#) [12] та інші.

Проблематикою розвитку продукування, нарощування обсягів експортування наукомістких послуг Україною, зокрема й в умовах євроінтегрування, займається багато науковців, до прикладу, [О. В. Васильєв](#) [2, с. 209–211], [В. С. Ільницький](#) [4], [І. В. Розпутенко](#) [6], [Б. Лессер](#) [6], [І. Ю. Приварникова](#) [7, с. 45–47], [В. В. Солошенко](#) [9, с. 118–121], [В. П. Соловійов](#) [10], [Т. В. Писаренко](#) [11], [Т. К. Куранда](#) [11], [Т. К. Кваша](#) [11], [М. М. Якубовський](#) [12], [Ф. Яо](#) [13, с. 50–51] та інші.

Науковці [В. М. Геєць](#) та [В. П. Семиноженко](#) стверджують, що просто неможливо будувати та розвивати постіндустріальну економіку нашої країни, “не освоївши технологічний і професійний базис індустрії Заходу..” [3, с. 226]. А передумовами для залучення України до світового економічного простору виступає “спроможність до власних інновацій” [6, с. 35]. До того ж йдеться не лише про експорт, але й про запозичення, імпортування високотехнологічного обладнання. Зокрема в праці [В. М. Соловійова](#) зазначено, що із позиції покупця саме імпортування інноваційних технологій сприяє не лише нарощуванню “рівня функціональної повноти виробничого комплексу, але й стає каталізатором створення нових високих технологій” [10, с. 250]. Таке ж переконання знаходимо і в наукових дослідженнях [М. М. Якубовського](#), який зазначає, що для нарощування українського виробництва саме високотехнологічних товарів, послуг “доцільно залучати імпортування технологій” [12, с. 112]. Такої ж думки дотримується й [О. Б. Саліхова](#) [8] та багато інших.

Мета та завдання статті

Основна мета цієї статті – дослідити значення сутності поняття “наукомісткі послуги”, аналізування інформаційних, статистичних даних щодо експортування наукомістких послуг та частки (відсотку) залученості працівників до даної сфери в Україні, а також формування шляхів щодо подальшого нарощення експортування даного виду послуг за євроінтеграційних умов розвитку економіки нашої країни.

Виклад основного матеріалу дослідження

Оскільки чіткого та єдиного визначення для тлумачення сутності поняття “наукомістких послуг” в Україні поки що ще не встановлено, то варто розглянути можливі варіанти для визначення / трактування.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) надає таке визначення для наукомістких послуг: “Наукомісткими послугами є дослідження та розробки (НДДКР), управлінські консультації, інформаційні та комунікаційні послуги, управління людськими ресурсами та служби зайнятості, юридичні послуги (у тому числі ті, що стосуються прав інтелектуальної власності) бухгалтерський облік, фінансування та пов’язані з маркетингом послуги” [04].

Євростат, зокрема, визначає такі галузі, як “наукомісткі послуги” [15]:

- наукомісткі високотехнологічні послуги (пошта та телекомунікації; комп’ютерна та супутня діяльність; дослідження та розробки);
- наукомісткі ринкові послуги (за винятком фінансового посередництва та високотехнологічних послуг): водний транспорт; повітряний транспорт; операції з

нерухомістю; оренда машин та устаткування без оператора, а також предметів особистого та домашнього вжитку; інша підприємницька діяльність;

- наукомісткі фінансові послуги (фінансове посередництво, крім страхування та пенсійного фінансування; страхування та пенсійне фінансування, крім обов'язкового соціального страхування);
- допоміжна діяльність у сфері фінансового посередництва;
- інші наукомісткі послуги (освіта; охорона здоров'я та соціальна робота; рекреаційні, культурні та спортивні заходи).

М. Морікава стверджує, що “наукомісткі послуги включають комп'ютерні послуги (наприклад, програмне забезпечення та обробку інформації), послуги з досліджень та розробок та бізнес-послуги (наприклад, юридичні, бухгалтерські та рекламні)” [16].

Як бачимо, визначення поняття сутності “наукомістких послуг” більш схоже на класифікування, ніж на просте визначення/трактування.

Саме тому ми, на основі опрацьованих літературних джерел [2, с. 209–211; 4; 6; 7, с. 45–47; 9, с. 118–121; 10; 11; 12; 13, с. 50–51; 14; 15; 16], вирішили надати цьому поняттю власне визначення, а саме: наукомісткі послуги – це послуги, у результаті надання яких споживач отримує продукти інтелектуальної, інформаційної та інноваційної діяльності.

Аби довести, що Україна насправді має хороші перспективи для нарощення експорту наукомістких послуг, насамперед варто порівняти дані щодо експорту України та інших країн.

Для більш наочного результату порівняймо експорт України з експортом країн із найпотужнішими економіками світу – країнами “Великої сімки” (G7), а саме: Сполученими Штатами Америки, Канадою, Великою Британією, Італією, Францією, Німеччиною та Японією.

Насамперед дослідимо дані щодо експорту наукомістких послуг Україною та країнами G7 (див. табл. 1) [15].

Таблиця 1

Динаміка експорту наукомістких послуг України та країн G7 упродовж 2015–2019 рр.

| Країни | Значення за роки, млрд дол. США | | | | |
|-----------------|---------------------------------|-------|-------|-------|-------|
| | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
| США | 36,58 | 38,55 | 42,22 | 43,09 | 44,65 |
| Німеччина | 29,43 | 33,99 | 37,40 | 38,17 | 39,78 |
| Велика Британія | 26,22 | 26,35 | 26,51 | 27,61 | 28,36 |
| Франція | 17,21 | 17,34 | 18,38 | 18,65 | 19,04 |
| Канада | 7,31 | 7,39 | 7,85 | 7,84 | 7,90 |
| Італія | 8,29 | 8,62 | 9,13 | 9,25 | 9,44 |
| Японія | 3,25 | 3,86 | 5,05 | 4,92 | 5,15 |
| Україна | 2,11 | 2,31 | 2,76 | 2,82 | 2,98 |

Джерело: сформовано авторами на основі [15].

На перший погляд нічого дивного. Україна займає останні позиції, адже ми порівнюємо з країнами з високорозвинутою економікою. Проте, ми вже можемо спостерігати, що наша країна має не надто великий розрив із аналогічними даними щодо експорту іншої країни – Японії.

Перше, що спадає на думку, коли говоримо про сферу наукомістких послуг, – послуги ІТ.

Україна намагається стати інноваційним регіоном та, можливо, у майбутньому одним із технічних гігантів. Це додасть цінності як Україні, так і світовій економіці загалом.

Завдяки зростанню експорту в українських ІТ-компаніях з'явилася можливість не лише вийти на світовий ринок, а й розширитися на ньому.

Усе це завдяки різним порівняльним перевагам, одними із яких є наявність великої кількості висококваліфікованих фахівців. Інформаційні технології є одним із конкуруючих секторів України у світовій економіці.

Наступним кроком варто проаналізувати дані щодо загального експорту усіх країн включно з експортом наукомістких послуг. Це ми робимо для того, щоб зрозуміти, із наскільки сильними економіками маємо справу, а також визначити структуру експорту, зокрема частку експорту наукомістких послуг у загальному експорті (див. табл. 2) [15].

Таблиця 2

Динаміка експорту України та країн G7 упродовж 2015–2019 рр.

| Країни | Значення за роки, млрд дол. США | | | | |
|-----------------|---------------------------------|---------|---------|---------|---------|
| | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
| США | 2279,75 | 2237,92 | 2387,39 | 2539,38 | 2528,27 |
| Німеччина | 1575,25 | 1598,25 | 1741,50 | 1881,51 | 1813,19 |
| Велика Британія | 799,57 | 760,83 | 802,75 | 882,65 | 879,92 |
| Франція | 777,54 | 780,38 | 834,70 | 918,97 | 891,18 |
| Канада | 496,14 | 481,62 | 518,86 | 556,89 | 555,83 |
| Італія | 547,29 | 551,60 | 603,89 | 656,06 | 636,01 |
| Японія | 784,71 | 811,52 | 875,51 | 929,83 | 904,63 |
| Україна | 47,86 | 46,01 | 53,94 | 59,18 | 63,56 |

Джерело: сформовано авторами на основі [15].

Можемо спостерігати, що ситуація майже не змінилася. Україна все ще займає позиції аутсайдера. Тепер, коли ми маємо дані щодо загального експорту кожної країни та обсягу експорту наукомістких послуг, можемо поррахувати частки останніх у загальному обсязі експорту (див. табл. 3) [15; 16; 17].

Таблиця 3

Динаміка часток експорту наукомістких послуг у загальному експорті товарів і послуг України та країн G7 упродовж 2015–2019 рр.

| Країни | Значення за роки, % | | | | |
|-----------------|---------------------|------|------|------|------|
| | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
| США | 1,60 | 1,72 | 1,77 | 1,70 | 1,77 |
| Німеччина | 1,87 | 2,13 | 2,15 | 2,03 | 2,19 |
| Велика Британія | 3,28 | 3,46 | 3,30 | 3,13 | 3,22 |
| Франція | 2,21 | 2,22 | 2,20 | 2,03 | 2,14 |
| Канада | 1,47 | 1,53 | 1,51 | 1,41 | 1,42 |
| Італія | 1,52 | 1,56 | 1,51 | 1,41 | 1,48 |
| Японія | 0,41 | 0,48 | 0,58 | 0,53 | 0,57 |
| Україна | 4,40 | 5,02 | 5,12 | 4,77 | 4,69 |

Джерело: сформовано авторами на основі [15].

Тепер чітко прослідковується ситуація, коли Україна не лише покращує власні позиції, але й поступово виривається в лідери. Для порівняння, частка експорту наукомістких послуг України відносно її загального експорту перевищує частку експорту наукомістких послуг США відносно їх загального експорту більш, ніж у 2,5 рази. Це говорить про те, що велика частка ресурсів спрямовано на забезпечення даного виду послуг включно з фінансовими, матеріальними та трудовими ресурсами. Тобто в Україні з'являється суттєвий шанс для того, щоби в майбутньому увійти у

топ-10 країн світових лідерів із експортування наукомістких послуг, а можливо (в стратегічній перспективі) навіть і стати одним із них.

Тепер порівняємо відсотки (частки) зайнятих у наукомістких послугах в Україні.

Це також один із не менш важливих індикаторів для аналізування перспективи розвитку експорту наукомістких послуг нашою країною.

Згідно з останніми дослідженнями кількість зайнятих, наприклад, в українському ІТ, спеціалістів у 2018 р. досягла відмітки 160 тисяч. У 2017 р. працівників ІТ-галузі в Україні налічувалося 126 990, тобто індустрія зросла на 26 %, а за останні два роки – аж на 60 %.

Тепер порівняймо значення даного показника аналогічним методом, порівнюючи дані України із даними країн G7 (див. рис. 1) [15; 17–18].

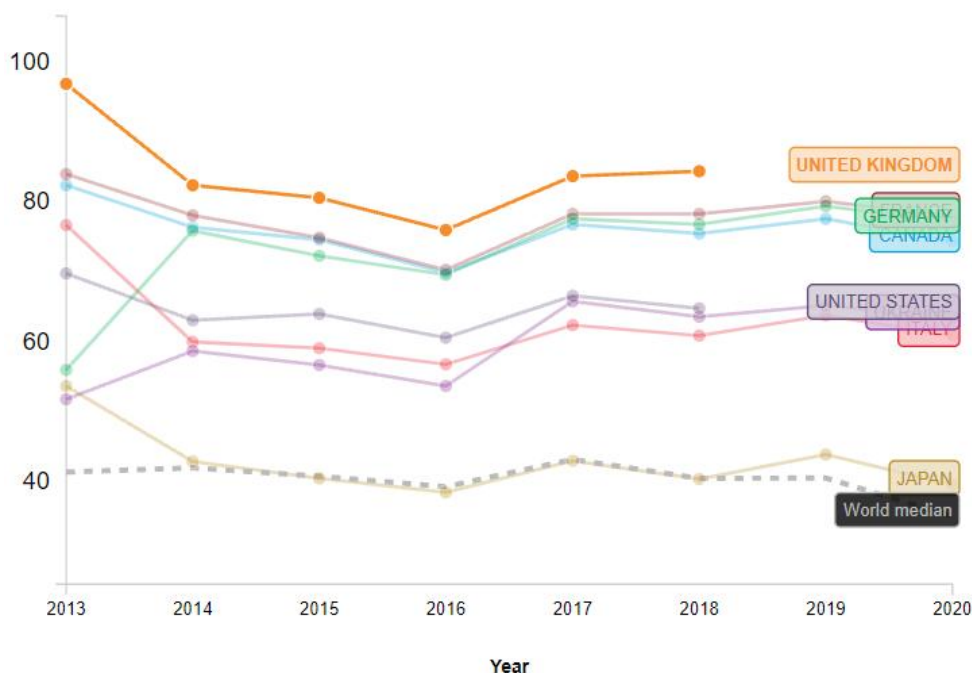


Рис. 1. Динаміка зміни кількості (%) зайнятих у сфері наукомістких послуг в Україні та країнах G7 упродовж 2013–2020 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [15; 17–18].

Середній річний темп зростання у Великобританії склав 2,38 % за період 2013–2018 рр. Серед вибраних країн Німеччина має найвищі середньорічні темпи зростання, а саме – 7,52 %, тоді як Японія має найнижчі середньорічні темпи зростання, а саме – 5,01 % [17–18].

Чітко можна сказати, що Україна задавала темпу навіть тоді, коли світові гіганти, наприклад, Японія та Італія зазнавали спаду. Тому цілком ймовірно, що ситуацію вдасться повторити Україні знову.

Нарощення обсягів експорту наукомістких послуг, їх значна частка в структурі загального експорту, а також рівень зайнятості у сфері наукомістких послуг свідчать про те, що перспективи зростання експорту наукомістких послуг Україною є доволі реальними та бажаними.

Тепер варто перейти до можливих шляхів нарощення обсягів експортування зазначеного виду послуг нашою країною. Ми пропонуємо наступні шляхи для покращення реалізування даного виду зовнішньоекономічної діяльності України:

- стимулювання попиту на наукомісткі послуги, що підтримують економічні процеси, адже якщо існує попит, існує і пропозиція, а саме це золоте правило економіки допомагає досягати бажаних результатів та отримувати очікувані доходи;
- реорганізація діяльності у формі аутсорсингу: популярним також стає “делегування” працівників, тобто працівники основної компанії на визначений термін та за певну суму працюють у іншій компанії, після чого знову повертаються до основної;
- розвиток ІКТ: саме інформаційно-комунікаційні технології є тією рушійною силою, завдяки якій суспільство зростає та досягає вищих рівнів розвитку;
- вивчення національних статистичних джерел країн-імпортерів даного виду послуг може допомогти зрозуміти структуру та масштаб галузі, отримати інформацію про робочу силу в різних категоріях, витрати на НДДКР, випуск патентів та придбання прав на ІВ та ліцензії;
- постійна робота над модифікацією та удосконаленням існуючих наукомістких послуг: даний вид послуг постійно вимагає оновлень та найвищої якості, адже це цінується споживачами найбільше;
- працювати над залученням якомога більшої кількості інвестицій із метою досягати кращих результатів у розвитку наукомістких послуг та в коротші терміни: окрім прямих іноземних інвестицій, кошти можуть надходити також за рахунок краудфандинг та однорангового кредитування тощо;
- створювати окремі інститути із вузькопрофільним спрямуванням для навчання майбутніх спеціалістів (що допомагатиме майбутнім працівникам вивчати та концентруватись на конкретних робочих процесах в майбутній роботі);
- вивчати майбутніх партнерів, потенційних міжнародних партнерів, таких, як приватний сектор та/або державні контакти, включно з агентами, дистриб'юторами, представниками, державними установами або галузевими асоціаціями: це допоможе здійснювати експорт на конкретно-орієнтованих споживачів, які готові придбати дану послугу (послуги), а не просто її (їх) переглянути;
- запроваджувати переговори з можливими державами-партнерами щодо усунення бар'єрів для доступу на ринки світу стосовно експорту наукомістких послуг;
- створювати механізми захисту іноземних інвестицій, зокрема тих, які будуть орієнтовані на експорт;
- забезпечувати інформацією місцевих виробників та експортерів щодо визначення найбільш перспективних ринків для збуту товарів, способів проникнення на такі ринки, тощо.

Висновки

Сектор наукомістких послуг є одним із основних рушіїв світової економіки. У більшості країн зазначений вид послуг становить понад дві третини ВВП.

На сьогоднішній день сфера послуг відповідає за працевлаштування понад 80 % працівників, із яких велику частину займають саме наукомісткі послуги.

Наукомісткі послуги є ключем до зростання економіки, заснованої на знаннях. Сьогодні наука стимулює економічне зростання та забезпечує хорошу конкурентоспроможність на зовнішньому ринку, а також чинить вплив на надходження інвестицій у державу.

Саме тому важливо було дослідити можливі шляхи нарощення експорту наукомістких послуг. Зміна структури українського експорту дозволить покращити економічне становище країни, змінити значення платіжного балансу, а також стати одним із лідерів на світових позиціях.

Перспективи подальших досліджень

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у розвитку запровадження європейського досвіду щодо нарощування обсягів інвестування до наукової, інноваційної діяльності в Україні,

дослідженні перспектив перетворення держзакупівель до механізмів підтримання інновацій, створення попиту на дані інновації, а також розробленні рекомендацій щодо стимулювання комерціалізації результатів науковотехнічної діяльності в Україні.

Список використаних джерел

1. Алавердян Л. М., Романенко О. В. Сучасні реалії та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу. Ефективна економіка. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7005>.
2. Васильев О. Проблеми розвитку високотехнологічних галузей економіки України в умовах глобальної конкуренції. Дослідження міжнародної економіки: зб. наук. пр. 2011. Вип. 1(66). С. 209–227.
3. Геєць В. М., Семіноженко В. П. Інноваційні перспективи України. Харків: Константа, 2006. 272 с.
4. Завербний А. С., Ільницький В. С. Вплив організаційних структур управління на ефективність використання гнучких методологій управління проектами при виробництві технологічних продуктів. Електронне наукове фахове видання з економічних наук “Modern Economics”. 2020. № 23. С. 69–73. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua>.
5. Зовнішня торгівля України: XXI століття: монографія / А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, Н. О. Іксарова [та ін.]; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. 600 с.
6. Розвиток суспільства: монографія / Е. Афонін, Ю. Бажал, В. Бакуменко та ін.; за заг. ред. І. Розпуненка, Б. Лессера. Київ: К.І.С., 2004. 340 с.
7. Приварникова І.Ю., Костюченко М. К. Розвиток сектору високих технологій економіки України. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2012. № 2. С. 45–52.
8. Саліхова О. Б. Імпорт високотехнологічних товарів в Україну та його визначальні детермінанти. Наука та наукознавство. 2012. № 4. С. 40–56.
9. Солошенко В. В. Науково-технічне та інноваційне співробітництво України з країнами Європи. Слов’янський вісник: зб. наук. пр. Серія “Історичні та політичні науки”. Рівне: РІС КСУ, 2011. Вип. 11. С. 118–121.
10. Соловьев В. П. Инновационная деятельность как системный процесс в конкурентной экономике (Синергетические эффекты инноваций). Киев: Феникс, 2006. 560 с.
11. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науковоаналітична записка / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда, Т. К. Кваша та ін. Київ: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.
12. Якубовський М. М. Реструктуризація промисловості як засіб подолання імпортої залежності економіки України. Національне господарство України: теорія та практика управління: зб. наук. пр. ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. URL: http://www.nbuy.gov.ua/portal/soc_gum/NacGosp/index.html <http://www.nbuy.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Yakubovskiy.pdf>.
13. Яо Ф. Перспективи розвитку українського ринку високих технологій в умовах глобалізації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Економіка”. 2006. № 85. С. 50–51.
14. OECD. Innovation and Knowledge-Intensive Service Activities. URL: <https://www.oecd.org/sti/inno/innovationandknowledge-intensive-service-activities.htm>.
15. Eurostat. Glossary: Knowledge-intensive services (KIS). URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_(KIS)).
16. VOXeu. Growing knowledge-intensive business services and regional disparity. URL: <https://voxeu.org/article/growing-knowledge-intensive-business-services-and-regional-disparity>.
17. The World Bank. World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.GSR.CCIS.CD&country=#>.
18. Nation Master. Top Countries in Exports of ICT Services. URL: <https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/exports-of-ict-services>.

References

1. Alaverdian L. M., Romanenko O. V. (2019). Suchasni realii ta persektyvy rozvytku zovnishnoji torgivli Ukrajinu z inshymy krajinamy svitu [Modern realities and prospects for development of foreign trade of Ukraine with

other countries of the world]. *Efektivna ekonomika*, No. 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7005> (in Ukrainian).

2. Vasylyev O. (2011). Problemy rozvytku vysokotekhnologishnykh galuzej ekonomiky Ukrainy v umovakh globalnoii konkurencii [Problems of development of high-tech branches of economy of Ukraine in the conditions of global competition]. *Doslidzennia mizhnarodnoii ekonomiky*, No. 1(66), P. 209–227 (in Ukrainian).

3. Gejec V. M., Seminozhenko V. P. (2006). Innovacijni perspektyvy Ukrainy [Innovative prospects of Ukraine]. Kyiv: Konstanta, 272 p. (in Ukrainian).

4. Zaverbnyj A. S., Ilnyckyj V. S. (2020). Vplyv organizacijnykh struktur upravlinnia na efektyvnist vykorystannia gnuchkykh tekhnologij upravlinnia projektamy pry vyrobnyctvi tekhnologichnykh produktiv [Influence of organizational management structures on the effectiveness of the use of flexible project management methodologies in the production of technological products]. *Modern Economics*, No. 23, P. 69–73. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (in Ukrainian).

5. Mazaraki A. A., Melnyk T. M., Iksarova N. O. (2016). Zovnishnia torgivlia Ukrainy: XXI stolittia [Ukraine's foreign trade: XXI century], Kyjiv: Kyjiv. nas. torg.-ekon. un-t, 600 p. (in Ukrainian).

6. Rozpytenka I., Lessera B. (2004). Rozvytok suspilstva [Development of society]. Kyjiv: K.I.S., 340 p. (in Ukrainian).

7. Pryvarnykova I. Yu., Kostiuchenko M. K. (2012). Rozvytok sektoru vysokych tekhnologij ekonomiky Ukrainy [Development of the high-tech sector of Ukraine's economy]. *Marketynh i menedzhment innovacij*, No. 2, P. 45–52 (in Ukrainian).

8. Salikhova O. B. (2012). Import vysokotekhnologichnykh tovariv v Ukrainu ta yogo vyznachalni determinanty [Imports of high-tech goods to Ukraine and its defining determinants]. *Science and Science of Science*, No. 4, P. 40–56 (in Ukrainian).

9. Soloshenko V. V. (2011). Naukovo-tekhniche ta innovacijne spivrobotnyctvo Ukrainy z kraiinamy Evropy [Scientific, technical and innovative cooperation of Ukraine with European countries]. *Slovjanskij visnyk: zbirnyk naukovykh prac. Serija "Istorychni ta politychni nauky"*. Rivne: RIS KSU, No. 11, P. 118–121 (in Ukrainian).

10. Solovjov V. P. (2006). Innovacionnaja dejatel'nost' kak sistemnyj proces v konkurentnoj ekonomike (Sinergeticheskiye efekty innovacij) [Innovation activity as a systemic process in a competitive economy (Synergistic effects of innovation)]. Kyjiv: Feniks, 560 p. (in Ukrainian).

11. Pysarenko T. V., Kuranda T. K., Kvasha T. K. (2021). Stan naukovo-innovacijnoji dijalnosti v Ukrainy u 2020 roci: naukovo-analitychna zapyska [The state of scientific and innovative activity in Ukraine in 2020: scientific and analytical note]. Kyjiv: UkrINTEI, 39 p. (in Ukrainian).

12. Yakubovskij M. M. (2011). Restrukturyzacija promyslovosti yak zasib podolannia importnoii zalezhnosti ekonomiky Ukrainy [Industrial restructuring as a means of overcoming the import dependence of Ukraine's economy]. *Nacionalne gospodarstvo Ukrainy: teoriia ta praktyka upravlinnia: zb. nauk. pr. DU "Instytut ekonomiky ta prognozuvannia NAN Ukrainy"*. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/NacGosp/index.html <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Yakubovskiy.pdf> (in Ukrainian).

13. Yao F. (2006). Perspektyvy rozvytku ukrainskogo rynku vysokych tekhnologij v umovakh globalizacii [Prospects for the development of the Ukrainian high-tech market in the context of globalization]. *Visnyk Kyivskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serija Ekonomika*, No. 85, P. 50–51 (in Ukrainian).

14. OECD. Innovation and Knowledge-Intensive Service Activities. URL: <https://www.oecd.org/sti/inno/innovationandknowledge-intensiveserviceactivities.htm> (in English).

15. Eurostat. Glossary: Knowledge-intensive services (KIS). URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_\(KIS\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Knowledge-intensive_services_(KIS)) (in English).

16. VOXeu. Growing knowledge-intensive business services and regional disparity. URL: <https://voxeu.org/article/growing-knowledge-intensive-business-services-and-regional-disparity> (in English).

17. The World Bank. World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.GSR.CCIS.CD&country=#> (in English).

18. Nation Master. Top Countries in Exports of ICT Services. URL: <https://www.nationmaster.com/nmx/ranking/exports-of-ict-services> (in English).

PROBLEMS AND PROSPECTIVE WAYS TO INCREASE THE VOLUME OF EXPORT OF SCIENTIFIC SERVICES BY UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

© Petrova Ya. Yu., Zaverbnyj A. S., 2021

Abstract – the interpretation of the concept of “knowledge-intensive services” by domestic and foreign specialists is considered. The content of the category has been clarified. Data on exports of knowledge-intensive services in Ukraine and the G7 countries in recent years have been studied. The analysis and comparison of structural shares of knowledge-intensive services in the total export of the country is carried out. Data on the number of employees in the field of knowledge-intensive services were studied. The result of the analysis was the formation of ways to increase ukrainian export of knowledge-intensive services. An appropriate analysis of data related to the export of knowledge-intensive services allowed us to assess the prospects for increasing exports and possible ways to achieve this.

Finding ways to increase exports is vital for countries with troubled economies, such as Ukraine. Since the predominance of imports over exports has been observed for many years and is a constant trend, namely the value of the balance of payments is negative, we need to focus on exports of goods and services, in the production of which Ukraine has absolute advantages. One of such services is knowledge-intensive services. Their significant share in the structure of total exports, as well as the level of employment in the field of knowledge-intensive services, indicate that the prospects for growth in exports of science-intensive services to Ukraine are quite real and desirable.

It is important to understand that this will improve not only the financial part, but also others. Due to the increase in exports of knowledge-intensive services, employment may increase, as this will require more specialists. To do this, future professionals need to obtain the appropriate level of education in this area. That is, by increasing one indicator, you can create a chain effect that will improve the overall situation.

Keywords: export, knowledge-intensive services, “Big Seven”, G7, USA, information and communication services, intellectual property, communications, business services, high-tech services, European integration, export of services.